

Sublieme slordigheden

Marc Vanderleenen (1951, leeft en werkt in Antwerpen) stelt tot 30 juni een brede selectie van relatief recente schilderijen tentoon bij Annie Gentils. 'No Clear Thoughts', zo heet de presentatie, 'geen heldere gedachten' dus. Ook geen heldere schilderijen trouwens, hoewel het valse picturale universum waarin de toeschouwer uitgenodigd wordt de overtuigingskracht en de onvermijdelijkheid van een barok altaar heeft. Al schilderend werden de twijfel en het verval enigszins wringende maar solide fundamenten in Vanderleenen's werk.

De kunstwerken van Marc Vanderleenen bestaan buiten het volle zonlicht. Ze zijn voor honderd procent opgetrokken uit de mistigheid van een bescheiden en bijna verdoken kunstenaarschap en bezwaard met melancholie uit een andere eeuw. Toch schuilt er een vorm van plezier in sommige werken, niet uitsluitend door de (sardonische) humor die zich uiteindelijk toch in de taferelen nestelt, maar ook in het besef van de maakbaarheid van de schilderkunstige afbeelding. De techniek van Vanderleenen is tegelijk doorzichtig en complex. Hij verbergt niet hoe het schilderij tot stand komt, in verschillende, vaak transparante toetsen en lagen boven elkaar (zoals dat uitsluitend mogelijk is met olieverf), maar toch blijft het mysterie van het moment waarop een verzameling toetsen samensmelten tot een 'beeld' volkomen gehandhaafd. Het opnieuw wegvegen van verf lijkt een even belangrijke rol te spelen als de penseelstreek. Vooral in het meest recente werk levert het samenspel tussen diffuse, picturale zones en meer grafische elementen simpelweg bijzonder sterke schilderkunst op. Ondanks de summiere opzet van de meeste werken ontstaat een diepte- en coulissewerking die men gebruikelijk enkel aantreft in landschapsschilderijen uit de 17de en de 18de eeuw. Er schuilt een groot schilder in Marc Vanderleenen; sterker nog, Marc Vanderleenen is een groot schilder, maar dan wel een schilder met een merkwaardig soort averechte ambitie. Het tafereel manifesteert zich deels vanuit de wens onzichtbaar te blijven; het tafereel kan bovendien slechts schilderij zijn. Elke poging om een schilderij van Vanderleenen te vertalen in iets anders of om het zelfs maar te reproduceren (bijvoorbeeld als illustratie bij dit artikel) is futiel.

Bepaalde motieven en taferelen in het Vanderleenen's oeuvre ontstaan als reeks. Zoals dat het geval is met zoveel actuele schilderkunst, zou men kunnen denken. Maar het reeksprincipe is bij Vanderleenen geen poging om via montage of andere filmische strategieën een diepere inhoud over meerdere schilderijen te spreiden. Het komt niet voort uit een wantrouwen voor het schilderij als unieke en meerlagige betekenisdrager. Het is alsof Vanderleenen die unieke betekenisdrager wil laten ontstaan uit de activiteit van het pure schilderen, en passant, in verschillende pogingen, als 'collateral damage'. Er schuilt exactheid in de duisternis van het motief, zoals er onbewaakte momenten en slordigheden nodig zijn in de oefening en de uitvoering om het beeld succesvol te laten materialiseren. De resultaten van die pogingen zijn overigens opvallend gelijkwaardig in inhoud en artistieke kwaliteit, zonder dat het unieke karakter van het particuliere schilderij aangetast wordt.

Vanderleenen 'oefent' bepaalde motieven in de derde dimensie, kleinschalig sculpturen (van een even bescheiden schaal als de schilderijen) die hij zelf maquettes noemt. En dat zijn ze in wezen ook. In gebricoleerde voorstellingen zien we een animisme van het landschap en van klein, dierlijk en ondergronds leven. De mens als konijn als insectenlarve als het niets. De inhouden van het oeuvre van Vanderleenen herinneren misschien nog het meest aan de onbevattelijke motieven in bijvoorbeeld bepaalde delen van de prentkunst van Goya. Het is alsof de kunstenaar aan een seculiere godsafbeelding werkt, de afbeelding van een god die waarschijnlijk niet bestaat, maar die indien hij toch bestaat, zeker niet aan onze kant staat. De schilderijenreeks 'Flat Earth' toont ons in een landschap een gehangene die, als een wimpel bij strakke wind, horizontaal hangt. Vrienden ontmoeten elkaar in een belachelijke mate van nederigheid; vanitasmotieven verheffen zich tot totems; gestalten verdwalen zonder zich te verplaatsen; elke boog is gespannen; elke constructie is wankel en de wereld zwijgt. Elders breekt de zon door een barok wolkendek, alsof iets zich voorbereidt neer te dalen. De kunstenaar, die misschien liever zou werken aan een zelfportret als iemand anders, registreert slechts, in ijdele hoop.

Gerrit Vermeiren

Marc Vanderleenen 'No Clear Thoughts'

Tot 30 juni in Annie Gentils Gallery, Peter Benoitstraat 40b, 2018 Antwerpen. Open wo-za van 14u tot 18u.

03/216.30.28, www.anniegentilsgallery.com